

Т. М. Пахомова

аспірантка кафедри адміністративного та господарського права

ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА ТА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ (ТОЧКИ ДОТИКУ)

Проблеми визначення та співвідношення правових категорій «дозвільної системи» та «господарської діяльності» є актуальними в сучасній доктрині адміністративного та господарського права. Вони спричинені різноманітними чинниками, головними з яких є відсутність чітко визначеної дефініції «дозвільної системи», а також єдності підходів науковців до визначення кола правових відносин, які становлять реальний зміст категорій «дозвільної системи» та «господарської діяльності».

На сьогодні загальноприйнятим вважається уніфіковане визначення господарської діяльності, що викладене в ч. 1 ст. 3 Господарського кодексу України, яка визначає, що під господарською діяльністю необхідно розуміти діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, яка спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1]. Отже основними ознаками господарської діяльності є такі: 1) сфера здійснення — суспільне виробництво; 2) зміст — виробництво та реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг відбувається не для власних потреб виробника, а для задоволення потреб інших осіб; 3) передача зазначених благ іншим особам на платній основі, тобто їх функціонування у формі товару; 4) професійні засади господар-

ської діяльності; 5) поєднання приватних інтересів виробника (в одержанні прибутку чи інших вигод/переваг від господарської діяльності) та публічних інтересів; 6) спеціальний суб'єкт, який повинен зазвичай мати статус суб'єкта господарювання. Саме наявність ознаки спеціального суб'єкта вказує на безпосередню пов'язаність категорій «господарської діяльності» та «дозвільної системи», адже проходження суб'єктом господарювання необхідних дозвільних процедур (державної реєстрації, ліцензування, патентування, сертифікації та ін.) є важливими умовами реалізації його господарської правосуб'єктності. Частина 5 ст. 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» встановлює окремий випадок, коли суб'єкт господарювання може розпочинати господарську діяльність за декларативним принципом: у разі надання на підставі договору оренди чи інших договорів у тимчасове користування приміщень чи обладнання за умови збереження виду діяльності і стану цих приміщень не вимагається одержання документа дозвільного характеру на вказане використання [2].

Слід зауважити, що сучасна наука адміністративного права не надає чітко визначеної дефініції дозвільної системи (поряд із поняттям дозвільної системи вживаються такі поняття, як «організаційно-дозвільна система», «ліцензійно-дозвільна система», «ліцензійно-реєстраційна система»). Вважаємо, що вказані визначення не можуть претендувати на загальноприйняті поняття через те, що вони не виправдано звужують сутність дозвільної системи, ігнорують інші її складові чи підкреслюють лише одну із багатьох її ознак. Отже більш вдалою та повною є дефініція «дозвільної системи», яка представляє собою сукупність правових відносин, що виникають, змінюються та припиняються між фізичними та юридичними особами, з одного боку, а також суб'єктами публічної адміністрації, з іншого, у зв'язку з видачею дозволів для здійснення певних видів діяльності щодо об'єктів, які потребують особливої охорони з боку держави, і наступним наглядом за дотриманням правил і умов здійснення дозволеної діяльності.

Дозвільна система поширюється на значне коло суспільних відносин, які складаються в господарській діяльності (підприємницької, непідприємницької, зовнішньоекономічної та інших видів діяльності) з метою недопущення безконтрольної діяль-

ності суб'єктів господарювання, недопущення ухилення від дотримання обов'язкових ліцензійних умов, ухилення від оподаткування і т. ін. Категорія «дозвільної системи» не обмежується лише господарською діяльністю. Окрім відносин, пов'язаних із господарською діяльністю, дозвільну систему складають також численні правовідносини, які не пов'язані із виготовленням та реалізацією продукції, виконанням робіт чи наданням послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Ідеться про відносини, які виникають, змінюються та припиняються в сфері забезпечення безпеки фізичних осіб, суспільства та держави. Деякі види суспільно корисної діяльності (управління транспортом; придбання, зберігання, носіння та перевезення зброї), якщо вони здійснюються непрофесійно, можуть заподіяти суттєву шкоду суспільству. Саме тому дозвільна система поширюється на вказану діяльність, щодо якої встановлена відносна заборона з боку держави (її можуть здійснювати лише ті особи, які отримали відповідний дозвіл: ліцензію, допуск тощо).

Таким чином, категорія дозвільної системи не обмежується лише межами Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», як це традиційно вважається в доктрині господарського права. Дозвільна система представляє собою складний комплекс відносин, пов'язаних з господарською діяльністю (які виникають, змінюються або припиняються у зв'язку із процедурами ліцензування, сертифікації, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у сфері захисту економічної конкуренції і т. д.), і відносин, не пов'язаних з господарською діяльністю (операції зі зброєю, боєвими припасами, доступом до державної таємниці).

Література

1. Господарський кодекс України [Текст] : Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18-22. — Ст. 2.
2. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності [Текст] : Закон України від 6 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 48. — Ст. 31.